

Pénzügy.

A württembergi jegybank. A birodalmi bankon kívül az egyes államok jegybankjai is foglalkoznak bankjegyek előállításával és kiadásával. Ez utóbbiak azonban csak a kibocsátó országokra szólnak s csak azokban bírnak érvénnyel. Württembergben a bankjegykibocsátást és annak forgalombahozatalát a württembergi jegybank végzi.

Takarékbetétek. A stabil pénzegység bevezetése óta lassan megindult takaréktökeképződés 1927-ben egészségesen tovább fejlődött. Az egyes takarékpénztáraknál a betétek nagysága az egész vonalon megnövekedett. A kedvező fejlődést az év elejével megindult s az év folyamán kielesedett pénzszűke nem tudta megakadályozni. A takarékbetétek összege 1926-ban 1.265·3 millió és 1927-ben 2.347·8 millió márka volt. Ezek szerint Württembergben a betétek összege az elmúlt évben csaknem 85%-kal szaporodott az 1926. évvel szemben.

Csődök. Németországban az 1927. évben észlelt általános konjunktúra, amely Württembergben

úgy az ipari termelés, mint a kereskedelmi tevékenykedés megélénkítését vonta maga után, kedvező hatását elsősorban a csődök szemmellátható visszaesésében tükrözteti vissza. Míg Württembergben a csődök száma 1926-ban még 569 volt, addig 1927-ben összesen már csak 188 csödeset és 38 kényszeregyesség fordult elő.

Munkapiac.

Az 1927. évi konjunktúrális helyzet elsősorban a *munkanélküliek* számának erős megfogyatkozásában került kifejezésre. Württemberg nem vezet ugyan külön munkanélküli statisztikát, hanem a munkanélküliséget csak a munkásbiztosítóintézetek kimutatásai alapján tartja nyilván: így a munkapiac helyzetéről nem állanak minden tekintetben kielégítő szám adatok rendelkezésére, de a meglévő számok is világosan illusztrálják a württembergi munkapiacra az elmúlt évben beállott nagymérvű megenyhülést. Legtöbb volt 1927-ben a munkanélküli február hóban (51.467) és legkevesebb novemberben (2.121).

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Karl Ihrig: Internationale Statistik der Genossenschaften.

A Magyar Statisztikai Társaság kiadványai 5. sz.
Publications de la Société Hongroise de Statistique, no 5.
Berlin, 1928 XVIII+275 1. — pages.

Résumé. Dans cet ouvrage que la Société Hongroise de Statistique vient de publier en allemand, M. Charles Ihrig essaie d'exposer comment devrait être dressée la statistique internationale des coopératives. La première partie du livre traite l'essence et l'importance de cette statistique et les méthodes à y appliquer; la seconde les types de coopératives, en faisant connaître, d'après d'abondants documents, l'extension du mouvement coopératif. Les en-têtes des tableaux sont traduits en anglais et en français.

*

A Magyar Statisztikai Társaság kiadványsorozatának 5. száma gyanánt jelent meg Ihrig Károlynak, a Társaság tagjának a nemzetközi szövetkezeti statisztikáról szóló németnyelvű munkája. A szerző, aki a szövetkezeti kérdésnek alapos ismerője s a statisztikának jeles művelője, kétségtelenül igen nehéz feladatot vállalt akkor, amikor a nemzetközi szövetkezeti statisztika ma még töretlen mezején kívánta az első kapavágásokat tenni. Aki nemzet-

közi statisztikai kérdésekkel foglalkozott s alkalma volt azokkal az akadályokkal s sokszor áthatolhatatlan nehézségekkel megismerkedni, amelyek e tereumon a kutató elé tornyosulnak, még az olyan jelenségek vizsgálatánál is, amelyekre nézve az egyöntetűsítési törekvések már évtizedek óta igyekeznek a kutató útját egyengetni, tudja igazán értékelni a szerző által végzett munkát. Nemzetközi szövetkezeti statisztikáról oly értelemben, mint ahogy azt a szerző igyekszik megkonstruálni munkájában, a legújabb időkig alig beszélhetünk, úgyhogy e tekintetben a munkát az „úttörő“ jelző joggal megilleti. Mint ahogy a szerző maga mondja „A szövetkezeti statisztika egész területe, mint egy őserdő áll a kutató előtt: hatalmas fák, buja növényzet, de semmi gondozás, semmi rend. Épp ezért az úttörőtől nem szabad azonnal egy széles, járható és biztos út vágását követelni, már egy többé-kevésbé biztos ösvény kijelölése is teljesítménynek tekinthető.“ Ez a teljesítmény pedig egy rendkívül fáradságos munkának az eredménye, mert egy ilyen terjedelmes, különböző helyen szétszórt anyagnak összegyűjtése, rendezése s következtetéseknek a tudományos és gyakorlati élet számára történő felállítása elismerésreméltó munkateljesítmény.

Mivel mindezeideig átfogó és rendszeres kutatás arra vonatkozólag nem történt, hogy a nemzetközi szövetkezeti statisztika milyen alap gondolatokból induljon ki s milyen rendszer szerint építették ki, szerző ennek megkísérlésében jelöli meg könyvének célját. A munka azonban önkéntelenül is magasabb célok szolgálatába szegődött, amit *Laky* professzor a könyvhöz írt előszavában igen jellemzően így fejez ki: „A nagy háború utáni nehéz időben, különösen elengedhetetlen követelmény, hogy mindazokat az eszméket, amelyeknek megvalósításától reméljük majd egykor a jobb jövő bekövetkeztét, módszeres statisztikai megmunkálás s a rendelkezésre álló adatok gondos egybevetése útján vonjuk vizsgálat alá. A szövetkezeti gondolat kétségkívül ezekhez tartozik.“

És valóban, a szövetkezeti eszme, mely az általános emberi szolidaritás érzetének kimélyítését is szolgálja, különleges feladatra is hivatott napjainkban, midőn a háború által megtéptett emberi társadalomban az egymásra utaltság, a kölcsönös támogatás és a gazdasági együttműködés eszméit propagálja.

Különös melegséggel kell tehát üdvözlönnünk minden olyan vállalkozást, mely ezeknek az eszméknek bármely vonatkozásban szolgálatába szegődik. *Ihrig* munkájára pedig mi, magyarok különösen is büszkék lehetünk, mert a kezdeményezés dicsőségét ebben a tárgykörben a magyar tudományos irodalomnak juttatta. És itt dicsérettel kell megemlékeznünk a Magyar Statisztikai Társaságról, mely a munkának német nyelven való megjelenéséről gondoskodott, sőt a táblafejek francia és angol fordításban is rendelkezésre állanak, ami által azt a nemzetközi tudományos körök részére is hozzáférhetővé tette.

A könyv anyaga a kitűzött célnak megfelelően két részre oszlik. Az első a nemzetközi szövetkezeti statisztika lényegével, jelentőségével s az alkalmazásba jövő módszerekkel foglalkozik. Nagy érdeme a szerzőnek, hogy a nemzetközi szövetkezeti statisztika kiépítésére praktikus érzékre valló, meg szívlelésre méltó javaslatokat tesz, melyek bizonyára alkalmasak lesznek az illetékes szervek figyelmének felkeltésére.

Bár kétségtelen, hogy a meghatározásoknak, propozícióknak, megállapításoknak és megjegyzéseknek, melyekkel a könyv e részében találkozunk, nem mindegyike fog egyhangú helyesléssel találkozni, amint az a dolog természeténél fogva — lévén egy még ezután kiépítendő kutatási irányról szó — nem is lehetséges, ezek felvetésével azonban a részletkérdések tisztázását célzó termékeny vitára nagyon jó alkalmat nyújtott.

Gazdasági és szociálstatisztikai szempontból igen értékes az az adathalmaz, amit szerző könyvének második részében hangya szorgalommal össze-

hordott. Azokat a kifogásokat, melyek egy ilyen terjedelmes anyagnál kritikai szempontból csaknem mindig felhozhatók, szerző már maga is megemlíti könyvének bevezető részében rámutatván egyúttal azokra az okokra, melyek az esetleges hézagok és hibák eliminálását megnehezítették. Éppen ezért a kritikai megjegyzések felsorolása, illetve ismétlése helyett célszerűbbnek véljük egy két érdekes táblázat kiragadását a könyv gazdag adattárából, amelyek a szövetkezeti élet egy-egy részletét jellemző megvilágításba helyezik s egyben támpontot is nyújtanak annak megítélésére, mily gondos és szorgalmas munkát igényelt a különböző forrásokban szétszórt szerteágazó anyagnak egybeállítása.

A különböző formájú szövetkezetek közül legelterjedtebbek és kétségkívül úgy szociális, mint gazdasági szempontból legnagyobb jelentőségűek a fogyasztási és hitelszövetkezetek. E kétformájú szövetkezet elterjedéséről és tagjainak számáról az egyes országokban az 1. és 2. sz. táblázatok nyújtanak felvilágosítást (a könyv 82—83. és 144—145. oldalairól.).

Az adatokból kitűnőleg a legtöbb fogyasztási szövetkezet Európában található. Ugyanez a helyzet a tagok számát illetőleg is, míg a többi világrész szerepe a mellett elenyészően csekély. Európában átlag 5.950 lélekre esik egy fogyasztási szövetkezet és 13.1 lélekre egy szövetkezeti tag, ami azt jelenti, hogy megközelítőleg a népesség 8%-a vesz részt a szövetkezeti mozgalomban.

A szövetkezetek másik formája a hitelszövetkezetek, a fogyasztási szövetkezetekkel kb. egyidejűleg kezdtek kifejlődni s fejlődés és elterjedtség tekintetében alig állnak amazok mögött. A fenti táblázat adatai szerint kb. 97.000 hitelszövetkezet működik az egész világon. Ebből mintegy 70.000 van Európában. A városi hitelszövetkezetek kb. $\frac{1}{6}$ részet teszik az összes hitelszövetkezeteknek.

Különös érdeklődésre tarthatnak számot azok az adatok, melyeket a szerző a fogyasztási és hitelszövetkezetek tőkeerejéről állított egybe. Ezeket a 2. sz. táblázat szemlélteti.

A táblázat adatai szerint úgy az egész üzemi tőke, mint a saját üzletrésztőke nagyságát illetőleg Nagy-Britannia, Finnország, Svédország és Norvégia fogyasztási szövetkezetei vannak első helyeken, míg a magyarországi fogyasztási szövetkezetek úgy az üzemi, mint a saját tőkenagyság tekintetében igen hátul állanak.

A hitelszövetkezeteknél a dolog természete szerint a tőkeerő egész más szerepét játszik, mint a fogyasztási szövetkezeteknél. A fogyasztási szövetkezet tevékenységét csekély tőkével is megkezdheti, mert könnyen kap áruhitelt. A hitelszövetkezet célja pedig éppen az, hogy tagjainak tőkét juttasson. Éppen ezért a hitelszövetkezeteknek nemcsak jelentékeny saját tőkére, hanem idegen tőkére is van

1. A fogyasztási és hitelszövetkezetek, valamint azok tagjainak száma a különböző országokban.*)
Coopératives de consommation et de crédit et nombre de leurs membres en différents pays.)*

O r s z á g — P a y s	Fogyasztási szövetkezetek <i>Coopératives de consommation</i>			Hitelszövetkezetek <i>Coopératives de crédit</i>		
	Év <i>Année</i>	A szövetkezetek száma <i>Nombre des coopératives</i>	A tagok száma ezrekben <i>Nombre de membres, en milliers</i>	Év <i>Année</i>	A szövetkezetek száma <i>Nombre des coopératives</i>	A tagok száma ezrekben <i>Nombre de membres, en milliers</i>
Németország — <i>Allemagne</i>	1925	2.474	6.000	1925	22.226	3.100
Örményország — <i>Arménie</i>	1920	150	18	—	—	—
Ausztria — <i>Autriche</i>	1924	402	600	1925	2.130	—
Belgium — <i>Belgique</i>	1922	322	450	1923	1) 2.410	1) 72
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1922	344	110	1922	1.354	246
Dánia — <i>Danemark</i>	1922	1.804	338	—	—	—
Spanyolország — <i>Espagne</i>	1922	324	70	—	—	—
Esztország — <i>Estonie</i>	1924	285	103	1925	148	34
Finnország — <i>Finlande</i>	1925	583	386	1924	1.041	78
Franciaország — <i>France</i>	1922	4.300	2.600	1925	7.977	509
Georgia — <i>Géorgie</i>	1920	903	450	—	—	—
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>	1924	1.314	4.702	1922	9	2
Görögország — <i>Grèce</i>	1924	105	—	—	—	—
Magyarország — <i>Hongrie</i>	1925	1.940	1.015	1925	2) 1.411	2) 605
Olaszország — <i>Italie</i>	1922	9.846	2.348	1920	3) 2.757	3) 495
Lettország — <i>Lettonie</i>	1924	342	82	1924	422	141
Litvánia — <i>Lituanie</i>	1924	492	93	1925	492	43
Norvégia — <i>Norvège</i>	1925	385	102	1924	1.561	—
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	1925	448	270	1924/25	1.249	180
Lengyelország — <i>Pologne</i>	1924	1.795	819	1924	3.646	711
Portugália — <i>Portugal</i>	1924	200	40	1923	93	—
Románia — <i>Roumanie</i>	1924	3.400	350	1923	4) 3.818	4) 888
Oroszország — <i>Russie</i>	1925	25.500	9.348	1924	7.738	2.500
Szerb-Horvát-Szlovén állam — <i>Royaume des Serbes, Croates, Slovènes</i>	1922	4.198	600	1922	2.452	—
Svédország — <i>Suède</i>	1924	960	300	1923	124	7
Svájc — <i>Suisse</i>	1924	828	550	1924	5) 554	5) 30
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	1922	2.300	900	1921	6) 5.509	6) 1.030
Ukrajna — <i>Ukraine</i>	1920	16.225	3.000	—	—	—
Európa — <i>Europe</i>	—	78.178	35.509	—	—	—
Brit India — <i>Inde britannique</i>	1920	596	—	1918	25.036	1.045
Japán — <i>Japon</i>	1919	85	80	1924	2.573	—
Holland India — <i>Indes Néerl.</i>	1923	50	—	—	—	—
Palesztina — <i>Palestine</i>	1923	62	2	—	—	—
Ázsia — <i>Asie</i>	—	792	—	—	—	—
Brit Délafrika — <i>Afrique du Sud britan.</i>	1924	10	8	—	—	—
Afrika — <i>Afrique</i>	—	10	8	—	—	—
Argentína — <i>Argentine</i>	1923	43	7	1921	29	21·3
Kanada — <i>Canada</i>	1924	310	—	—	—	—
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	1920	2.600	600	1920/21	181	85
Amerika — <i>Amérique</i>	—	2.953	627	—	—	—
Ausztrália — <i>Australie</i>	1923	118	86	—	—	—
Új-Zéland — <i>Nouvelle-Zélande</i>	1922	22	5	—	—	—
Ausztrália — <i>Australie</i>	—	140	91	—	—	—

*) A jegyzetekben feltüntetett évek a városi, illetve vidéki szövetkezetek adatainak időpontjára vonatkoznak. — *Les années ci-dessous se rapportent aux coopératives urbaines, respectivement aux coopératives rurales.*

1) 1917. ill. 1923. év adata. — *Chiffre pour 1917, respectiv. pour 1923.* — 2) 1922. ill. 1925. év adata. — *Chiffre pour 1922, respectiv. pour 1925.* — 3) 1920. ill. 1923. év adata. — *Chiffre pour 1920, respectiv. pour 1923.* — 4) 1921. ill. 1923. év adata. — *Chiffre pour 1921, respectiv. pour 1923.* — 5) 1922. ill. 1924. év adata. — *Chiffre pour 1922, respectiv. pour 1924.* — 6) 1921. ill. 1922. év adata. — *Chiffre pour 1921, respectiv. pour 1922.*

2. A fogyasztási- és hitelszövetkezetek tőkeereje a különböző országokban.¹⁾*Force de capital des coopératives de consommation et de crédit en différents pays.¹⁾*

O r s z á g — P a y s	Fogyasztási szövetkezetek <i>Coopératives de consommation</i>					Hitelszövetkezetek <i>Coopératives de crédit</i>				
	Év <i>Année</i>	Üzemi tőke <i>Capital d'ex- ploitation</i>	Üzletrész-tőke <i>Capital de parts sociales</i>	Tartaléktőke <i>Fonds de ré- serve</i>	Idegen tőke <i>Capital étran- ger</i>	Év <i>Année</i>	Üzemi tőke <i>Capital d'ex- ploitation</i>	Üzletrész-tőke <i>Capital de parts sociales</i>	Tartaléktőke <i>Fonds de ré- serve</i>	Idegen tőke <i>Capital étran- ger</i>
Németország — <i>Allemagne</i> ..	1925	72.1	6.9	8.4	55.9	1924	92.950	8.910	9.430	74.300
Ausztria — <i>Autriche</i>	1924	30.2	1.7	1.4	27.1	1924	42.500	1.000	700	40.700
Belgium — <i>Belgique</i>	1922	62.0	5.3	5.7	51.0	1922/25	18.500	18.113	7.050	18.400
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	1922	3.7	1.1	0.31	2.3	—	—	—	—	—
Esztország — <i>Estonie</i>	1923	—	0.9	—	—	1924	16.700	1.300	—	15.500
Finnsország — <i>Finlande</i>	1925	143.3	1.4	29.3	112.6	1924	5.700	82.5	81.0	5.500
Franciaország — <i>France</i>	1921	—	1.6	—	—	1924	28.000	—	—	—
Nagy-Britannia — <i>Gr. Bretagne</i>	1924	324.1	286.9	19.6	17.6	1923	—	—	—	—
Magyarország — <i>Hongrie</i> ..	1925	2.3	0.4	0.2	1.7	1922/25	36.980	1.820	540	34.590
India — <i>Inde</i>	—	—	—	—	—	1924	112.700	19.789.0	790	91.340
Lettország — <i>Lettonie</i>	1925	8.6	0.5	1.1	6.9	1924	38.150	3.550	2.058	33.000
Olaszország — <i>Italie</i>	—	—	—	—	—	1923	248.500	9.900	7.700	230.000
Japán — <i>Japon</i>	—	—	—	—	—	1918	112.390	29.400	3.100	76.660
Litvánia — <i>Lituanie</i>	1924	—	0.3	0.3	—	1924	—	1.394	—	42.000
Norvégia — <i>Norvège</i>	1925	22.3	5.7	5.2	11.4	—	—	—	—	—
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	—	—	—	—	—	1924	135.000	—	2.710	131.000
Svédország — <i>Suède</i>	1924	21.8	5.4	4.2	12.1	—	—	—	—	—
Svájc — <i>Suisse</i>	1925	41.9	3.7	8.1	30.1	—	—	—	—	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	1924	1.4	0.2	0.3	1.0	1924	1.300	94.5	312	870
Románia — <i>Roumanie</i>	1924/25	1.3	0.3	0.4	0.6	1921/23	1.980	2.298	97	1.260
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	—	—	—	—	—	1921/22	114.250	1.920	2.604	109.600
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	1920	28.8	17.1	5.2	6.5	1920/21	—	20.8	1.7	—

¹⁾ Az eredeti összeállításban a városi és vidéki hitelszövetkezetek adatai külön vannak választva. — *Le relevé où nous avons puisé les chiffres, présente séparément les coopératives de crédit urbaines et les coopératives de crédit rurales.*

szükségük, mert a tagok legtöbbször nagyobb hitel-igényekkel lépnek fel, mint amennyivel a szövetkezet tőkéhez hozzájárulnak. A szövetkezetek e formájánál tehát a tőkeszerzés jóval fontosabb kérdés, s a teljesítőképesség megítélése inkább függ a tőkeerőtől. Az üzemi és saját tőke nagyságát illetően az olasz, cseh-szlovák és német városi szövetkezetek állnak elől, míg a magyar hitelszövetkezetek itt elég alacsony számokkal szerepelnek. A vidéki szövetkezeteknél a saját tőkenagyság sorrendjében azonban már Magyarország az első között foglal helyet.

Meg kell jegyeznünk, hogy az egyes országok fogyasztási és hitelszövetkezeteinek helyzetét és jelentőségét csak úgy tudjuk kellőleg megítélni, ha a legaprólékosabb részletekig menőleg vizsgáljuk a rendelkezésre álló anyagot, amint azt a szerző teszi, aki igen érdekes viszonyításokkal igyekszik a kérdést minden oldalról megvilágítani. Terünk, sajnos, nem engedi, hogy ezeket a számítási eredményeket részletesebben ismertessük, jöllehet könyvének ez az értékes része megérdemelné, hogy vele részletesebben foglalkozzunk.

Kétségtelen, hogy *Ihrig* műve értékes forrás-munka és a tudományos irodalomnak nagy figyelmet érdemlő terméke, melynek a nemzetközi statisztika irodalmában is bizonyára erős visszhangja fog támadni. A statisztikus és közgazdász mindenképpen egyforma haszonnal forgathatja *Ihrig* könyvét, amely a megérdemelt elterjedtségre joggal tarthat számot.

H. S. dr.

Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch IV. Jahrgang 1928. Herausgegeben von Dr. Gustav Gratz. Verantwortlicher Redakteur: Dr. Gustav Bokor. Budapest, 1928. 393 l. — pages.

Résumé. Rédigée par MM. Gustave Gratz et Gustave Bokor et contenant les articles des économistes les plus compétents de la Hongrie, l'année IV (1928) de l'Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch fait connaître en détail la vie économique hongroise. L'ouvrage qui a été considérablement augmenté, est éminemment propre à renseigner les étrangers.